

MALTA

QORTI CIVILI

PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF

ANTHONY ELLUL

Seduta tat-28 ta' Novembru, 2014

Citazzjoni Numru. 328/1989/1

Cecil Pace u Henry Pace f'isimhom proprju u Cecil Pace bhala direttur u ghan-nom u in rapprezentanza tas-socjeta' M.I.D.C. Limited u b'nota tat-13 ta' Mejju 2005, Michael Pace bhala direttur tas-socjeta' World Travel & Tourism Services Limited assuma l-atti ta' din il-kawza minflok Henry Pace

Vs

Emanuel A. Bonello f'ismu proprju u ghan-nom u in rapprezentanza tal-Bank of Industry, Commerce and Agriculture Limited u l-Onorevoli Ministru tal-Finanzi n-Nutar Dottor George Bonello Du Puis LL.D. M.P. u b'nota tal-24 ta' Jannar, 2003, Raymond Gatt bhala wiehed mill-partners ta' "Gatt, Galea & Co." assuma l-atti ta' din il-kawza minflok Emanuel A. Bonello nomine u b'nota tat-28 ta' Frar, 2012 MGI Malta bhala Kontrollur il-gdid tal-Bank of Industry, Commerce and Agriculture Limited assumiet l-atti tal-kawza minflok Gatt, Galea & Co

Permezz ta' citazzjoni prezentata fis-27 ta' Marzu 1989, l-atturi ppremettew u talbu:-

Premess illi l-atturi Cecil Pace u Henry Pace huma azzjonisti tas-socjeta' M.I.D.C. Limited Limited qabel maghrufa bhala l-Malta Industrial Development Corporation Limited li taghha l-attur Cecil Pace huwa wkoll direttur, u l-ishma li kienu f'isem Victor Grech u Albert Zammit gew trasferiti lura lilhom; u

Premess illi fil-25 ta' Novembru 1972 din is-socjeta' kellha overdraft mal-Bank of Industry, Commerce and Agriculture Limited ta' elf mija erbgha u sebghin liri Maltin (Lm1,174); u

Premess illi fil-31 ta' Dicembru 1972 biex jigu tutelati l-interessi tad-depozitanti, kredituri u azzjonisti tal-B.I.C.A.L. l-atturi proprio et nomine taw lill-B.I.C.A.L. special "A" share ta' Lm1 f'din is-socjeta' bil-kundizzjoni specifika illi malli jithallas l-ammont tal-overdraft, il-special "A" share ta' Lm1 li biha l- B.I.C.A.L. inghatat il-kontroll jispicca u s-socjeta' tinghata lura lill-azzjonisti; u

Premess illi fis-17 ta' Novembru 1974 il-Ministru tal-Finanzi hatar lill-Dottor Carmelo Mifsud Bonnici, l-kontrollur tal-B.I.C.A.L., bhala kontrollur ta' din is-socjeta' skond il-provvedimenti tal-Banking Act 1970 kif emendat, u fil-5 ta' Novembru 1985, Emanuel A. Bonello issostitwixxa lill-Dottor Carmelo Mifsud Bonnici bhala kontrollur ta' din is-socjeta'; u

Premess illi s-socjeta' attrici fost l-assi taghha kellha hamest elef (5000) ishma ta' Lira Maltija kull wiehed (Lm1) fis-socjeta' Skylim Limited li kienu jirraprezentaw il-hamsin fil-mija (50%) tal-ishma ta' din is-socjeta' u l-azzjonisti l-ohra kienu Carmelo Grech u l-Perit Eric Mamo, u fil-21 ta' Awissu 1975 Dottor Carmelo Mifsud Bonnici biegh 4999 ishma ta' Lm1 kull wiehed lill-Grech & Co Ltd u sehem wiehed ta' Lm1 lis-socjeta' Horizon Properties Limited u Dottor Carmelo Mifsud Bonnici biegh il-5000 ishma ta' valur

Kopja Informali ta' Sentenza

originali ta' hamest elef liri Maltin (Lm5,000) ghall-prezz nominali u ridikolu ta' zewg liri Maltin biss (Lm2); u

Premess illi s-socjeta' Skylim Limited kienet il-proprjetarja ta' blokk ta' erbgha u ghoxrin (24) apartment gdid lussuz u spazzjuz fit-triq principali f'Marina Street, Pieta', Numru 213, bi tlett kmamar tas-sodda kull wiehed mghammra anke b'lifts fuq il-bini maghruf bhala Carways, faccata tal-ex-Torpedo Depot, fejn illum hemm l-Imsida Yacht Marina; u

Premess illi tnax minn dawn l-appartamenti flimkien ma' erba' plots San Pawl Tat-Targa li kienu jirraprezentaw is-sehem tas-socjeta' M.I.D.C. Limited, kellhom valur ta' madwar mitt elf liri Maltin (Lm100,000) gew mibjugha mill-kontrollur Dottor Carmelo Mifsud Bonnici bil-prezz ta' tletin elf Liri Maltin (Lm30,000); u

Premess illi s-socjeta' attrici kellha wkoll hamest elef (5000) ishma ta' Lm1 (lira Maltija) kull sehem fis-socjeta' assocjata Harris Hughes & Johns Limited liema socjeta' ma kellha ebda overdraft mal-B.I.C.A.L., izda minflok jirrizulta mill-Interim Report fuq il-kumpanniji assocjati mahrug mill-konvenut Emanuel A. Bonello u li gie pprezentat fil-Kamra tar-Rapprezentanti fis-6 ta' Frar 1989 illi l-kontrollur tal-B.I.C.A.L. Emanuel A. Bonello ghandu jaghti lil din is-socjeta' u mhux jiehu, l-ammont ta' elf disa' mija tlieta u tmenin liri Maltin (Lm1,983) li jinkludu l-bejgh tal-assi ta' din is-socjeta'; u

Premess illi fl-Interim Report ilkontrollur tal-B.I.C.A.L. korrettament ammetta illi l-B.I.C.A.L. ghandha taghti lis-socjeta' M.I.D.C. Limited is-somma ta' elf u mitt liri Maltin (Lm1,100); u

Premess illi ghalhekk jidher car illi l-kontrollur tal-B.I.C.A.L. ilu li gabar minghand is-socjeta' M.I.D.C. Limited flejjes ferm aktar milli kellu jigbor minghand is-socjeta' M.I.D.C. Limited; u

Premess illi l-atturi huma kredituri sostanzjali tas-socjeta' attrici u ghandhom jiehu s-somma ta' seba' mija elfejn mitejn u sebgha u sebghin Liri Maltin tnax-il centezmu u erbgha millezmi (Lm702,277-12,4) minbarra l-imghaxijiet

Kopja Informali ta' Sentenza

relattivi u ma jistghux ihallsu l-kredituri taghhom qabel it-tmexxija ta' din is-socjeta' terga' lura f'idejhom; u

Premess illi l-konvenut Bonello proprio et nomine kkaguna u qieghed jikkaguna danni lill-atturi proprio et nomine minhabba d-dewmien ezagerat u ingustifikat minhabba l-kontroll illegali tieghu tas-socjeta' M.I.D.C. Limited.

Għaldaqstant, l-atturi jitolbu għar-raġunijiet premezzi, lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:

1. Tiddikjara illi s-socjeta' attrici M.I.D.C. Limited m'għandiex taghti flus lil Bank of Industry, Commerce and Agriculture Limited;

2. Tikkundanna lill-konvenut Bonello proprio et nomine jikkancellata l-Special "A" Share ta' Lm1 li l-B.I.C.A.L. inghatat fis-socjeta' attrici; u

3. Tiddikjara l-konvenut Bonello proprio et nomine responsabbli għad-danni kollha kkagunati lill-atturi proprio et nomine minhabba d-dewmien ezagerat u ingustifikat li maghtul dawn l-erbgha snin minn Dicembru 1984 zamm il-kontroll illegali tas-socjeta' M.I.D.C. Limited, liema danni flimkien mal-imghaxijiet relattivi jigu likwidati b'gudizzju separat; u

4. Tikkundanna l-konvenut Onorevoli Ministru tal-Finanzi biex jittermina minnufih il-hatra ta' Emanuel A. Bonello bhala kontrollur tas-socjeta' attrici M.I.D.C. Limited; u

5. Tikkundanna lill-konvenut Bonello proprio et nomine jaghti lura minnufih lill-atturi proprio et nomine t-tmexxija tas-socjeta' M.I.D.C. Limited.

Minghajr pregudizzju għad-drittijiet kollha spettanti lill-atturi proprio et nomine.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti proprio et nomine li huma ngunti għas-subizzjoni.

Permezz ta' twegiba prezentata fil-25 ta' April 1989, il-konvenut l-Onorevoli Ministru tal-Finanzi qal:-

1. Illi preliminarjament ic-citazzjoni odjerna hija nulla stante illi ma gietx debitament preceduta minn ittra ufficjali jew minn protest fil-konfront tieghu

Kopja Informali ta' Sentenza

fejn kellhom jigu mfissra b'mod car il-pretenzjonijiet vantati kontra tieghu u dan ai termini ta' l-artikolu 460 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili;

2. Illi wkoll in linea preliminari u minghajr pregudizzju ghall-premess, il-karenza ta' giurisdizzjoni ta' din l-Onorabli Qorti ghal dak mitlub fir-raba' talba tac-citazzjoni u dan ai termini ta' l-artikolu 743 subinciz 3 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili;

3. Illi wkoll in linea preliminari u wkoll minghajr pregudizzju ghall-premess l-illegittimita' tal-persuna ta' l-attur Cecil Pace kwantu hu jippretendi li qed jagixxi bhala direttur ghan-nom u in rapprezentanza tas-socjeta' M.I.D.C. Limited stante illi l-istess socjeta' tinsab taht il-kontroll tal-konvenut l-iehor Emanuel A. Bonello, u dan kif jidher mill-anness "Memorandum and Articles of Association" immarkat Dok A;

4. Illi wkoll in linea preliminari u wkoll minghajr pregudizzju ghall-premess l-intempestivita' ta' l-azzjoni stante illi kif inhi formulate r-raba' domanda fil-konfront tal-konvenut odjern l-istess domanda tista' tkun dipendenti mill-ezitu ta' vertenzi ohra li jistghu jkunu pendenti bejn il-Bank of Industry, Commerce and Agriculture Limited u l-istess M.I.D.C. Limited;

5. Illi fil-meritu, il-konvenut odjern huwa kompletament estraneu ghall-ewwel, it-tieni, it-tielet u l-hames talbiet tac-citazzjoni u ghalhekk ghandu jigi liberat mill-osservanza;

6. Illi fi kwalunkwe kaz, id-domandi attrici huma kompletament bla ebda bazi legali u fattwali fil-konfront tieghu.

Permezz ta' risposta prezentata fis-27 ta' April 1989 il-konvenut Emanuel A. Bonello proprio et nomine qal:-

1. Illi l-atturi personalment ma ghandhom ebda dritt jistitwixxu din il-kawza. Id-domandi attrici in kwantu huma diretti mill-atturi personalment ma jistghux ireggu stante illi personalment ma ghandhom ebda interess guridiku

fl-esitu ta' din il-kawza. L-atturi personalment mhumieq azzjonisti tas-socjeta' attrici u lanqas ma huma kredituri taghha. Illi dato ma non concesso illi Cecil Pace huwa direttur tas-socjeta' attrici, ir-rappresentanza guridika taghha ma tinvestix fih izda fil-kontrullur u kwindi ghalhekk it-talbiet attrici kif u minn min proposti ma jistghux ireggu, u ghandhom jigu respinti bl-ispejjez;

2. Bla pregudizzju ghall-premess, illi in kwantu t-talbiet attrici huma proposti mill-atturi kollha, dawn ma jistghux ireggu stante li l-esponenti gie mahtur kuntrullur mill-onorevoli Ministru tal-Finanzi, bis-sahha li tatih il-ligi dwar il-Kummerc Bankarju tal-1970 u kwindi l-legittimu kontradittur tal-esponenti jista' jkun biss l-istess Ministru u mhux l-atturi. L-esponenti ghandu jwiegeb biss lejh u mhux lejn l-atturi ghall-agir tieghu;

3. Illi d-domandi attrici in kwantu huma diretti kontra l-esponenti personalment ma jistghux ireggu stante li kull ma ghamel l-esponenti ghamlu u qed jaghmlu fil-kapacita' tieghu ta' kuntrullur u kwindi personalment ma jista' qatt jigi tenut responsabbli ghad-danni;

4. Illi mhux minnu illi l-esponenti qieghed jikkaguna danni lill-atturi proprio et nomine, dato ma non concesso illi l-atturi ghandhom xi interess f'din is-socjeta', minhabba, kif allegat, dewmien esagerat u ingustifikat u kontroll illegali tas-socjeta' attrici. Infatti fl-Interim Report tieghu, l-esponenti ghamilha cara illi qabel ma l-attur Cecil Pace jgħati spjegazzjoni u dettalji precizi tal-ammont indikat fl-istess citazzjoni ta' kwazi tlett kwarti ta' miljun lira, li sallum l-istess Cecil Pace għadu ma tax, l-esponenti ma jistax jespleta l-inkarigu tieghu. Kwindi jekk hemm xi dewmien, li ma hub l-ebda mod ammess, dan huwa aktar minn gustifikat fic-cirkostanzi, u huwa attribwibbli lill-istess Cecil Pace;

5. Illi l-ammont dovut mis-socjeta' attrici lill-BICAL, kumpaniji assocjati u kredituri ohra jammonta għall-Lm1,420,050 u kwindi għalhekk ukoll it-talbiet attrici huma għal kollox insostenibbli fattwalment u legalment.

Din il-kawza kienet prezentata hamsa u ghoxrin (25) sena ilu. Kien biss fis-seduta tad-9 ta' Marzu 2012 li l-provi tal-atturi gew dikjarati magħluqa (fol. 467).

Il-qorti rat l-atti li jinkludu nota ta' sottomissjonijiet tal-atturi u tal-Ministru tal-Finanzi.

Notifika lill-Gvern b'att gudizzjarju ai termini tal-Artikolu 460 tal-Kap. 12.

Irrizulta li fit-3 ta' Marzu 1989 l-atturi pprezentaw protest gudizzjarju (fol. 118) fejn sejh u lill-protestati¹ sabiex:

- Ihassru l-ispecial A share ta' Lm li l-BiCAL inghata fis-socjeta MIDC Limited;
- Jittermina l-hatra ta' Emanuel Bonello bhala kontrollur ta' MIDC;
- Tmexxija ta' MIDC tinghata lura lil Pace;

Fil-protest iddikjaraw ukoll li kienu qeghdin izommu lill-protestati responsabbli ghad-danni.

Il-protest gudizzjarju kien notifikat fis-6 ta' Marzu 1989 u l-kawza giet prezentata fis-27 ta' Marzu 1989.

Ghaldaqstant, l-eccezzjoni ser tigi michuda.

Nuqqas ta' gurisdizzjoni tal-qorti in vista ta' dak li jipprovdi l-Artikolu 743(3) tal-Kap. 12.

Dan il-provvediment ma jezistix.

Cecil Pace m'ghandux locus standi biex jagixxu fl-interess tal-kumpannija.

Hekk kif inhatar Kontrollur ghal MIDC, il-Bord tad-Diretturi tilef kull awtorita'. Minn dak il-mument l-amministrazzjoni tal-kumpannija ghaddiet ghand il-Kontrollur. Ghaldaqstant l-ahwa Pace ma kellhom l-ebda jedd li jharrku lill-konvenuti f'isem il-kumpannija.

¹ Jinkludi l-Gvern rapprezentat mill-Ministru tal-Finanzi li fil-fatt hatar lill-Kontrollur.

Kopja Informali ta' Sentenza

Ghalhekk din l-eccezzjoni ser tintlaqa'.

Intempestivita tal-azzjoni.

Il-Gvern naqas milli jissostanzja din l-eccezzjoni fejn ecepixxa li r-raba' talba "... *tista' tkun dipendenti mill-ezitu ta' vertenzi ohra li jistgħu jkunu pendenti bejn il-Bank of Industry, Commerce and Agriculture Limited u l-istess M.I.D.C Limited*" (fol. 11). Ghalhekk ser tigi michuda.

Bonello m'huw iex legittimu kontradittur.

Il-konvenut Bonello isostni li għaladarba nhatar mill-Ministru tal-Finanzi, għandu jwiegeb biss lill-persuna li hatritu. Il-qorti ma taqbilx ma' dan ir-ragunament. Mill-provi rrizulta li l-atturi huma azzjonisti tal-kumpannija. F'dan il-kuntest il-qorti tagħmel riferenza għal sentenza tal-Qorti tal-Appell fil-kawza **Cecil Pace et proprio et nomine vs Emanuel Bonello proprio et nomine** tal-24 ta' Settembru 2004, fejn intqal:-

"mal-hatra tal-kontrollur dan isir amministratur "plenipotenżjarju" ta' dak kollu li jikkoncerna l-gestjoni ta' dik l-entita` magħrufa bhala bank u bhala tali jissostitwixxi lill-istess bank billi f'dik il-kariga jassumi l-poteri kollha li l- gestjoni ta' l-istess tikkonferixxi, f'circonstanzi normali, lill- Bord tad-Diretturi ta' l-istess bank. Kien għalhekk, kif sewwa osservat l-ewwel Qorti fil-konsiderazzjonijiet tagħha dwar id-dritt ta' azzjoni ta' l-atturi nomine, li d- diretturi ossia l-President u l-Vici President tal-Bank jitilfu kull dritt ta' azzjoni billi dawk il-karigi issa jkunu assorbiti mill-istess Kontrollur.

*Sfortunatament il-Ligi dwar il-Kummerc Bankarju tieqaf hawn fir-rigward tal-poteri u l-obbligi tal-Kontrollur. Jidher li darba ssir l-hatra ta' l-istess Kontrollur, kif qed jigi sottomess mill-istess konvenut appellat, ma hemm ebda mod kif dan jigi kontrollat jew regolat fil-gestjoni u tmexxija tal-bank li issa jkun assumu l-personalita` tiegħu. Il-mistoqsija li tagħmel din il-Qorti f'dan l-istadju hija "who controls the controller?" ghax jekk il-kredituri u l-azzjonisti li, wara kollox, huma l-partijiet l-aktar interessati fit-tmexxija għaqlija ta' l-intrapriża, m'għandhomx dritt li jagixxu kontra l-istess Kontrollur anke jekk jallegaw li l-amministrazzjoni tiegħu tkun ta' dannu għall-interessi tagħhom, min ser jiehu l-briga li jistitwixxi il-proceduri sabiex jigu salvagwardati dawn id-drittijiet? F'dan is-sens din il-Qorti ma tistax tikkondividi l-hsieb ta' l-ewwel Qorti fejn jinghad li ġia la darba d-dannu li dak l-agir (tal-kontrollur) jkun kagunat lis-socjeta` u mhux lill-azzjonisti, ma hemmx dritt ta' azzjoni, u dana mhux biss minhabba l-fatt li **fl-ahhar minn l-ahhar huma l-azzjonisti qua proprjetarji fil-kwoti rispettivi tagħhom ta' l-istess azjenda, li jgawdu jew jbatu mit-tmexxija tajba jew hazina ta' l- istess azjenda, izda wkoll billi kif***

jirrizulta mill-istess subartikolu (c) ta' l-Artikolu 18 fuq citat, l-istess kontrollur jinhatar principalment fl-interess tad-depozitanti, tal-kredituri u ta' l-azzjonisti tal-bank. Dawn ghalhekk certament ghandhom ikollhom, bhala regola generali, dritt ta' azzjoni kontra l-istess kontrollur jekk jidhrilhom li bl-agir tieghu huma qed jigu pregudikati" (enfazi tal-qorti).

Fl-ahhar mill-ahhar il-kontrollur kien qiegħed jamministra kumpannija li fiha l-atturi, għaladarba huma azzjonisti, għandhom interess. L-atturi qegħdin jilmentaw mill-*modus operandi* tal-kontrollur. Il-konkluzjoni hi li Bonello hu legittimu kontradittur.

Il-konvenut Bonello argumenta wkoll li kull ma għamel "... *qed jagħmlu fil-kapacita tieghu ta' kontrollur u kwindi personalment ma jista' qatt jigi tenut reponsabbli għad-danni*" (fol. 15). Hawn ukoll il-qorti ma taqbilx. Hu veru li dak li għamel Bonello kienet fil-qadi tad-dmirijiet tieghu bhala kontrollur. Pero' Kontrollur m'hijiex xi persuna guridika u lanqas mhu l-Gvern. Jekk kien hemm xi nuqqas minn Bonello fil-qadi ta' dmirijietu bhala kontrollur, irid personalment jagħmel tajjeb għal dak in-nuqqas.

Meritu.

Fil-meritu l-ilmenti tal-atturi jikkoncernaw l-kumpannija M.I.D.C. L-atturi huma azzjonist tal-kumpannija. F'ittra datata 18 ta' Gunju 2008 (fol. 424), Gatt Galea & Co nformat lir-Registru tal-Kumpanniji li kien hemm bzonn li jigu aggornati r-records għaliex wara sentenza tal-qorti kien hemm 5,000 sehem li minnhom :-

- i. 2,500 sehem kienu ta' Cecil Pace (ishma numerati 1-2500); u
- ii. 2,500 sehem kienu ta' Henry Pace (ishma numerati 2501-5000);

Mid-dokumenti li gew prezentati jirrizulta li:-

- Fil-25 ta' Novembru 1972, M.I.D.C Limited (**MIDC**) kellha overdraft mal-Bank of Industry, Commerce & Agriculture Limited (**BICAL**) f'ammont ta' **Lm1,174**.
- Fil-31 ta' Dicembru 1972 kien sar ftehim li wassal biex il-BICAL inghata Special A share fil-kumpanija MIDC (fol. 28), b'dan li kif jithallas il-kreditu li kellu l-BICAL "... *the Special A share shall automatically become a forfeited share to be disposed of or cancelled on such terms and in such manner as the Directors appointed by the members holding Ordinary shares in the Company think fit*".

- B'seħħ mit-2 ta' Jannar 1973 Dr Karmenu Mifsud Bonnici u Joseph Saliba nhatru bhala diretturi tal-kumpannija mill-azzjonist tal-A share (fol. 27), b'dan li b'effett mill-21 ta' Dicembru 1984 l-avukat Mifsud Bonnici ma baqax direttur tal-kumpannija (fol. 23).
- Fit-28 ta' Novembru 1972 il-Ministru tal-Finanzi hatar lill-avukat Dr Karmenu Mifsud Bonnici bhala Kontrollur tal-BICAL, filwaqt li fis-17 ta' Settembru 1974 innominah bhala kontrollur tal-MIDC (fol. 123 u 154). M'hemmx dubju li f'dak iz-zmien MIDC kienet debitrice tal-BICAL². F'avviz pubblikat fil-Gazzetta tal-Gvern tal-5 ta' Novembru 1985 gie ddikjarat li Emanuel A. Bonello kien inhatar bhala Kontrollur ta' MIDC, kariga li rriżenja minnha fil-31 ta' Awissu 2002 (fol. 490), minflok Dr Karmenu Mifsud Bonnici.
- Minn interim report li għamel il-kontrollur Bonello, irriżulta li meta ma kompliex jopera l-BICAL, 25 ta' Novembru 1972, fl-ovedraft account kien hemm is-somma ta' Lm1,174 dovuta minn MIDC lil BICAL (Dok. MIDC3 a fol. 125). Jidher li dan l-ammont zied għal Lm2,348 billi l-konvenut Bonello zied l-imghax (ara estratt mill-interim report għall-perjodu 25 ta' Novembru 1972 sal-31 ta' Lulju 1988 li sar minn Bonello, fol. 124). Cecil Pace jaccetta li fid-data tas-sospensjoni tal-licenzja tal-BICAL, 25 ta' Novembru 1972, MIDC kienet debitrice tal-bank fl-ammont ta' Lm1174 (fol. 334).
- Mill-istess interim report tal-kontrollur Bonello jirriżulta li MIDC kienet kreditrice tal-BICAL. F'risposti li ngħataw minn Raymond Gatt għad-domandi tal-atturi, ingħad:-

*"MIDC Limited is still owed Lm550 on current account number 201820 held with the Sliema branch of BICAL. This account was originally owned by Skylim Limited, an associated company in which MIDC Limited held 50 percent of the ordinary share capital. MIDC Limited transferred its shares in Skylim Limited **on 21 August 1975 to third parties and on the same date, it took over 50 percent of the above-mentioned BICAL current account held by Skylim Limited.** The outstanding balance consists of the last 20 percent of the original principal taken over at the time of the disposal of the ordinary shares. This balance has been provided for in full in the company's accounting records. The first two 20% distributions on the Bank account have been effected by the BICAL Controller in 1975 and 1986 respectively. Since the publication of the Second Interim Report on Companies Associated with BICAL, a further two 20% distributions, totalling Lm1,100, have been recovered on this account by the Controller and applied to set-off part of the controllership expenses"* (fol. 366).

² Zgur li l-BICAL kellu interess fl-MIDC (ara Artikolu 18(3)(b) tal-Att dwar il-Kummerc Bankarju – Kap. 215 li kien jipprovdi dwar kumpanniji assocjati. Eventwalment Kap. 215 kien gie abrogat).

Minn dan it-taghrif hu ghalhekk evidenti li fid-data meta giet sospiza l-licenzja tal-BICAL, MIDC **ma kenitx** kreditrici tal-BICAL.

Ghal dak li jikkoncerna l-ilmenti tal-atturi, il-qorti tosserva li:-

- i. Fl-ewwel lok fil-25 ta' Novembru 1972, MIDC ma kenitx kreditrici tal-BICAL. Skond ir-rapport ta' Cassar Galea & Co, Skylim Limited kellha kreditu kontra l-BICAL. Dritt li fil-21 ta' Awissu 1975 MIDC akkwistat ghal dak li jikkoncerna n-nofs. Fis-seduta tat-22 ta' Marzu 1995 Emanuel Bonello xehed li fil-kont kurrenti 201820 li Skylim Limited kellha fil-BICAL, kien hemm is-somma ta' Lm5,503 li **"... minnhom jappartjenu ghall-MIDC kien hemm 50%, voldieri Lm2,751...."** (fol. 169). Il-qorti ma tifhimx x'kienet ir-raguni li l-overdraft mal-BICAL baqa' jidher fir-rapport ta' Bonello u tal-kontrolluri ta' warajh³. M'hemmx dubju li fil-21 ta' Awissu 1975 l-kreditu favur MIDC kien ikbar mill-kreditu li l-BICAL kellu fil-konfront ta' MIDC.
- ii. Mill-provi rrizulta kif MIDC kellha 5,000 sehem fil-kumpannija Skylim Limited. Ishma li fil-21 ta' Awissu 1975 l-ewwel kontrollur ittrasferixxa lil terzi, in kwantu ghal 4,999 sehem lil Grech and Co Limited u sehem wiehed lil Horizon Properties Limited. L-atturi jsostnu li l-bejgh sar ghall-prezz baxx ta' Lm2 ghal kull sehem. Kumpannija li jidher li kienet proprjetarja ta' immobbli u li l-atturi jsostnu li nbieghet ghall-prezz li ma kienx jirrifletti l-valur tal-proprjeta ta' dak iz-zmien⁴. Fil-fatt fid-dikjarazzjoni guramentata (fol. 5) qalu:

"6. Illi s-socjeta Skylim Limited kienet il-proprjetarja ta' blokk ta' erbgha u ghoxrin (24) appartamenti gdid lussuz u spazzjuz fit-triq principali f'Marina Street, Pieta' numru 213, bi tlett kmamar tas-sodda kull wiehed mghammra anke b'lifts fuq il-bini maghruf bhala Carways...."

7. Illi tnax minn dawn l-appartamenti flimkien ma' erba' plots San Pawl tat-Targa li kienu jirraprezentaw is-sehem tas-socjeta M.I.D.C. Limited, kellhom valur ta' mitt elf liri Maltin (Lm100,000), gew mibjugha mill-kontrollur Dottor Carmelo Mifsud Bonnici bil-prezz ta' teltin elf liri Maltin (Lm30,000)".

³ Qieghed jinghad hekk ghaliex l-Artikolu 1196(2) tal-Kodici Civili jipprovdi: **"It-tpacija ssir ipso jure, u wkoll minghajr ma jkun jafu d-debituri. Hekk kif ikunu jezistu zewgt idjun fi zmien wiehed, jinqatlu wiehed bl-iehor sa fejn ikunu ndaqs"**.

⁴ Ara per eżempju kuntratt ta' bejgh tal-21 ta' Awissu 1975 publikat min-nutar Dr G. Bonello DuPuis (fol. 109).

Pero' l-konvenut Bonello ma kellu x'jaqsam xejn ma' dan kollu u ghalhekk zgur li ma jistax jinzamm responsabbli ghall-agir ta' haddiehor. Dan apparti li ma saret l-ebda prova li fir-realta' l-proprjeta' nbieghet ghall-prezz ferm inqas mill-valur reali taghha. Dak li nghad f'paragrafu numru 7 baqa' biss allegazzjoni. Inoltre, hu mpossibbli li tasal ghal xi konklużjoni minghajr ma tkun taf ic-cirkostanzi li wasslu lill-Kontrollur ta' dak iz-zmien biex ibiegh l-appartamenti.

- iii. Hemm ukoll 5,000 sehem fil-kumpannija Harris Hughes & Johns Limited. Ghalkemm mill-interim report tal-kontrollur Bonello ma jirrizultax li din il-kumpannija kienet debitrice tal-BICAL (fol. 125) izda kreditrici⁵, il-kumpannija MIDC ma setghet qatt tiehu beneficcju minn tali fatt gialadarba l-kreditu kien ta' Harris Hughes & Johns Limited u mhux ta' MIDC.
- iv. L-atturi jsostnu li huma kredituri ta' MIDC fis-somma ta' Lm702,277.12,4. L-attur Cecil Pace ipprezenta affidavit fejn qal li kellu numru ta' cekkijiet li mhux imsarrfa li jammontaw ghal dik ic-cifra. Fl-affidavit Pace semma n-numru u d-data tac-cekkijiet. Il-qorti tosserva:

- (a) Id-dati jkopru l-perjodu 15 ta' Settembru 1972 u 16 ta' Novembru 1972.
- (b) Ma jirrizultax meta suppost inghataw dawk il-flus.
- (c) Ma jirrizultax x'sar b'dawk il-flus kollha li suppost Pace u huh taw lil MIDC.

Madankollu jibqa' 'l fatt li Bonello inkluda din is-somma bhala flus li huma dovuti minn MIDC. Jidher li l-kontrollur kien accetta din il-pretensjoni (ara Interim Report ghall-perjodu 25 ta' Novembru 1972 sal-31 ta' Lulju 1988) fejn fil-parti *Liabilities* jinghad:

"5.1 On 31 July 1988 the liabilities of the company were:

	<i>Lm</i>
<i>omissis</i>	
<i>Other creditors</i>	<i>1,404,554"</i>

Hu evidenti li l-kontrollur zied l-imghax fuq is-somma. Fir-rapport tieghu m'hemmx xi annotazzjoni li qieghed jikkontesta s-somma. Dan minkejja li fir-rapport tal-awditur Vincent Curmi ghas-sena li ghalqet fil-31 ta' Dicembru 1991 (fol. 153) gie ddikjarat:

"As stated in note 6 to the financial statements a related party is claiming from the company an amount of Lm702,277 which he alleged represents

⁵ Skond Bonello l-ammont dovut lil Harris, Hughes and Johns Limited mill-BICAL kien ta' Lm1,983 (fol. 478).

funds which he received from third parties and passed on to the company. I have been unable to verify whether the company had in fact received such funds and if so from whom" (enfazi mizjuda, fol. 155).

Sahansitra fir-rapport ta' Cassar, Galea & Co gie ddikjarat:

"(d) Other creditors include:

(i) an amount of Lm1,404,554 in unpresented cheques, inclusive of ultra duplum interest payable, which Mr Cecil Pace purports to have been issued by MIDC Limited payment to cash in return for funds which he alleges were advanced to the company from monies received by him from third parties" (fol. 493).

Kien biss fin-nota ta' l-eccezzjonijiet li Bonello qal li Pace kellu jaghti spjegazzjoni cara dwar l-ammont li qiegħed jippretendi minghand MIDC. Dikjarazzjoni li fil-fehma tal-qorti hi għal kollox inkompatibbli ma' dak li jingħad f'paragrafu 5 tal-istess nota ta' l-eccezzjonijiet meta qal li d-dejn tal-kumpanija hu ta' Lm1,420,050. Cifra li l-konvenut iccita mill-interim report tiegħu stess (ara fol. 124) u li tinkludi s-somma ta' Lm1,404,554, li hu l-kreditu ta' Pace fil-konfront ta' MIDC (inkluz l-imghax).

- v. MIDC qegħda fi stralc. F'dikjarazzjoni mahruga mill-Malta Financial Services Authority, datata 20 ta' Ottubru 2011, jingħad:

"This is to certify that Mr Raymond Gatt is the liquidator of M.I.D.C. Limited, appointed in terms of the provisions of the Controlled Companies (Procedure of Liquidation) Act" (fol. 476).

Jirrizulta li:-

(a) MIDC kellha savings account mal-BICAL. Fih kienet depozitata s-somma ta' LM14,869 li tinkludi l-imghax ta' Lm588. Mill-kontijiet tal-bank irrizulta li fl-24 ta' Novembru 1972 din ic-cifra giet irtirata. Fit-tielet rapport ta' MGI Malta jingħad: *"Since the company's accounting records did not reflect this transaction and the ultimate destination of the cash withdrawn fro the company's account is unknown, our predecessor, Mr Bonello has been advised by his legal counsels that such amount should be claimed and recovered throught the Courts from Messrs Cecil and Henry Pace"* (fol. 491). Pero' m'hemmx prova li l-kontrolluri pproponew kawza kontra l-ahwa Pace biex tigi rkuprata din is-somma, flimkien mal-imghax, li ttiehdet proprju gurnata qabel is-sospensjoni tal-licenzja tal-bank. L-ahwa Pace m'offrew l-ebda tagħrif dwar x'sar minn dawn il-flus. L-ironija hi l-flus li ngibdu setghu facilment intuzaw biex thallas id-dejn li MIDC kellha mal-BICAL, u li jidher li sa dak iz-zmien kien ta' Lm1,174.

(b) MIDC hi kreditrici ta' kumpanniji assocjati fl-ammont ta' Lm716,524 (ara rapport ta' MGI Malta, fol. 492). Sal-lum, minkejja li ghaddew ghexieren ta' snin ma jirrizultax li ghadha gabret centezmu. Mill-istess rapport hu evidenti wkoll li ma tantx jezistu prospetti tajbin li tirkupra dik is-somma⁶.

vi. Ghal dak li jikkoncerna t-tabiet numru:-

- **Wiehed** – ma jistax jinghad li MIDC m'hijiex debitrici tal-BICAL. Jirrizulta li matul is-snin il-kontrollur tal-BICAL avvanza xi flus sabiex tkopri parti mill-ispejjez li saru fil-perjodu wara li tpoggiet taht kontroll (ara paragrafu 4.2(b) tat-tielet interim report li sar minn Cassar, Galea & Co, fol. 493).
- **Tnejn** – il-kancellament tal-A share ma jistax isir. Fl-istadju meta sar il-ftehim ma' Dr Karemnu Mifsud Bonnici, 31 ta' Dicembru 1972, MIDC kien ghadha ma kellhiex kontrollur. Hekk kif inhatar kontrollur ghal MIDC, il-bord tad-diretturi tilef il-poteri kollha tieghu. Il-kontroll tal-kumpannija ghaddiet ghand il-kontrollur mahtur mill-Ministru tal-Finanzi;
- **Tlieta** – l-ilment tal-atturi hu li Bonello zamm il-kontroll ta' MIDC illegalment "*... matul dawn l-erbgha snin minn Dicembru 1984*". Dan m'huwiex minnu. Bonello kien nominat bhala kontrollur mill-Ministru tal-Finanzi u fil-perjodu li ssemma mill-atturi baqa' jokkupa tali kariga. Ghalhekk zgur li ma jistax jinghad li l-kumpannija kienet illegalment fil-kontroll tieghu. Diment li l-Ministru tal-Finanzi ma hassarx l-ordni li biha nnomina lil Bonello bhala kontrollu, ma jistax jinghad li Bonello "*... zamm il-kontroll illegali tas-socjeta M.I.D.C. Limited*".
- **Erbgha** – il-konvenut Bonello m'ghadux kontrollur. Talba li giet ezawrita fil-31 ta' Awissu 2002 meta Bonello ma baqax jokkupa tali kariga;
- **Hamsa** – il-konvenut Bonello ma jista' qatt jigi kkundannat jaghti lura t-tmexxija tal-kumpannija, gialadarba llum il-gurnata m'ghad ghandu l-ebda awtorita. L-istess jinghad fir-rigward ta' MGI Malta gialadarba llum MIDC qeghda fi stralc, process li qieghed isir taht il-provvediment tal-Att dwar il-Kumpanniji Kontrollati (Procedura ta' Stralc), Kap. 383;

Il-qorti taghmel ukoll riferenza ghal dak li ddikjara d-difensur ta' MGI Malta fis-seduta tat-8 ta' Frar 2013 (fol. 498):-

⁶ "*Estimated amounts recoverable from associated companies Lm82,952*".

Kopja Informali ta' Sentenza

"Id-difensuri tal-MGI Malta jiddikjaraw li bhala provi jixtiequ jaghmlu riferenza ghal zewg kawzi pendenti quddiem din il-qorti li saru mill-Kontrollur tal-Bical kontra l-ahwa Pace ghall-kreditu favur il-bank. Dawn l-atti ghandhom iservu bhala prova li kien interess bizzejjed biex is-socjeta tittiehed taht kontroll. Dawn huma l-unici provi li ser iressaq il-konvenut".

Il-qorti tifhem li r-riferenza kienet ghall-kawzi⁷:-

1130/91 fejn il-kontrollur tal-BICAL harrek lill-ahwa Pace ghas-somma ta' Lm540,543 li tinkludi mgħax. Mill-premessi jirrizulta li l-pretensjoni hi bazata fuq il fatt li l-kontrollur kien hallas: *".... Għall-certifikati ta' depozitu mhux registrati mal-Bank u mahruġa mill-istess konvenuti meta kienu diretturi tal-istess Bank kif ukoll cheques u kambjalijiet mhux registrati....."*. Il-kawza ghadha pendenti.

641/2001 fejn il-kontrollur tal-BICAL harrek lill-ahwa Pace ghas-somma ta' Lm478,569 li tinkludi mgħax. Fic-citazzjoni ppremetta li huwa hallas *"..... (Lm438,595) għall-certifikati ta' depozitu mhux registrati mal-Bank u mharuġa mill-istess konvenuti meta kienu diretturi tal-istess Bank kif ukoll cheques u kambjalijiet mhux registrati....."*. Il-kawza ghadha pendenti.

Il-kontrollur tal-BICAL harrek lill-ahwa Pace biex ihallsu lura flus li nies kienu taw lill-ahwa Pace, u li eventwalment il-bank kien kostrett li jaghmel tajjeb ghalihom. Ghalkemm din il-materja ghadha *sub judice*, hu evidenti li f'dak ix-xenarju l-BICAL ghandu nteress dirett fil-kumpannija MIDC fejn:-

- i. l-ahwa Pace ghandhom ishma;
- ii. fl-accounts ta' ta' MIDC hemm kreditu favur l-ahwa Pace.

Fil-fehma tal-qorti li tghid li fil-kaz tal-MIDC l-uniku konnessjoni li hemm mal-BICAL kien il-bilanc fl-overdraft account, tkun qiegħed tissimplifika wisq kaz li hu ferm iktar kompleks⁸.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet l-atturi lmentaw li kien hemm dewmien ta' 40 sena min-naha tal-kontrollur li wassal biex fis-sena 2007 il-qorti ddecidiet li l-ishma maggoritaji li kellhom

⁷ Kawzi li qegħdin jinstemghu minn din il-qorti kif presjeduta.

⁸ F'dan ir-rigward issir riferenza għall-Artikolu 18(3)(b) tal-Kap. 215 li kien jagħti lill-kontrollur l-awtorita wkoll fir-rigward ta' *".... Dawk is-socjetajiet, ditti jew kummerc iehor kif il-Ministru jista' jispecifika u li fihom il-bank ikollu interess, **sew direttament sew indirettament**, inkluz kull interess li jinholq minn avvanzi, self jew facilitajiet ta' kreditu mogħtija jew minn xi responsabbilta' mehuda...."*. Mela l-interess tal-BICAL m'huwiex biss fil-kaz ta' self jew facilitajiet ta' kreditu. M'hemmx dubju li l-interess tal-BICAL fil-kumpannija MIDC imur oltre l-bilanc tal-overdraft li kien ta' Lm1,174.

Kopja Informali ta' Sentenza

Antonio Ghidoli u martu Nadia delle Piane fil-kumpanija Malta & Europe Hotels Limited, kienu ta' Massimiliano Martone u mhux MIDC. Pero' dan l-ilment ma jiformax parti mill-meritu tal-kawza. F'din il-kawza l-qorti ma tistax tistharreg u taghti gudizzju dwar l-agir tal-kontrollur fir-rigward ta' materji li m'humiex kawzali fil-kaz in ezami.

Ghal dawn il-motivi l-qorti tiddeciedi l-kawza billi:-

1. Fir-rigward tal-eccezzjonijiet tal-Ministru tal-Finanzi:

- i. Tichad l-ewwel eccezzjoni;**
- ii. Tichad it-tieni eccezzjoni;**
- iii. Tilqa' t-tielet eccezzjoni fis-sens li Cecil Pace m'ghandux *locus standi* biex jagixxi ghan-nom tal-kumpanija M.I.D.C. Limited;**
- iv. Tichad ir-raba' eccezzjoni;**

2. Fir-rigward tal-eccezzjonijiet ta' Bonello et:

- i. Tichad l-ewwel eccezzjoni.**
- ii. Tichad it-tieni eccezzjoni.**
- iii. Tichad it-tielet eccezzjoni.**

3. Fil-meritu tichad it-talbiet attrici, b'dan li fir-rigward tar-raba' talba tiddikjara li hi ezawrita.

Spejjez jinqasmu in kwantu ghal 75% a karigu tal-atturi u 25% a karigu tal-konvenuti gialadarba nghataw eccezzjonijiet li gew michuda.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----